

Klimat och näringslivsdepartementet

Remiss - Ändamålsenliga säkerhets- och strålskydds krav för utvinning och anrikning av kärnämnen

Bergs kommun har getts möjlighet att yttra sig angående rubricerad promemoria gällande ändringar i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, lagen (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter och lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Sammanfattning

Bergs kommun motsätter sig de föreslagna ändringarna i lagen (1984:3) om kärnteknisk verksamhet, lagen (2006:647) om finansiering av kärntekniska restprodukter och lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor.

Kommunen avstyrker särskilt förslaget att anläggningar för utvinning av kärnämnen inte längre ska betraktas som kärntekniska anläggningar. Detta medför att regeringens tillåtlighetsprövning enligt 17 kap. 1 § miljöbalken och kravet på kommunfullmäktiges tillstyrkan enligt 17 kap. 6 § miljöbalken bortfaller. En sådan förändring innebär en väsentlig inskränkning av det kommunala självstyret och försvagar det demokratiska inflytandet över frågor av avgörande betydelse för miljö och markanvändning i kommunen.

Bakgrund

Enligt gällande rätt kräver utvinning av kärnämnen tillstånd som kärnteknisk anläggning. Tillstånd kan endast beviljas om kommunfullmäktige tillstyrker verksamheten (17 kap. 6 § miljöbalken).

Promemorians förslag innebär att begreppet utvinning tas bort ur lagtexten och ersätts med isotopanrikning för att precisera lagen om kärnteknisk verksamhet. Detta innebär att utvinning av uran eller andra kärnämnen, t.ex. torium som kan vara aktuellt i framtiden som kärnbränsle, i stället ska betraktas som kärnteknisk verksamhet, inte som kärnteknisk anläggning. Följden blir att regeringen inte längre prövar tillåtligheten, och att kommunens vetorätt bortfaller.

Kommunen hänvisas i stället till sitt planmonopol enligt plan- och bygglagen (2010:900). Promemorian framhåller att detta ger tillräckligt inflytande över markanvändningen.

Kommunens bedömning

1. Inskränkning av det kommunala självstyret

Bergs kommun konstaterar att förslaget innebär en direkt begränsning av det kommunala självstyret enligt 14 kap. 2 § regeringsformen, där det anges att kommunerna på demokratins och den kommunala självstyrelsens grund sköter sina angelägenheter.

Enligt 14 kap. 3 § regeringsformen får inskränkningar i det kommunala självstyret endast ske om de är proportionerliga och motiverade med hänsyn till nationella intressen. I detta fall har regeringen inte redovisat något sådant behov som väger tyngre än den lokala demokratins inflytande i frågor om markanvändning, miljö och hälsa.

Kommunen bedömer därför att förslaget innebär en omotiverad inskränkning av kommunalt självstyre.

2. Otillräckligt skydd genom plan- och bygglagen

Promemorian hänvisar till kommunernas planmonopol enligt 3 och 4 kap. plan- och bygglagen (PBL) som grund för fortsatt inflytande. Bergs kommun konstaterar att detta inflytande är begränsat.

Enligt 11 kap. 11 § PBL kan länsstyrelsen upphäva en detaljplan om den anser att planen inte tillgodoser ett riksintresse enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken. Vidare kan regeringen enligt 11 kap. 15 § PBL förelägga en kommun att anta, ändra eller upphäva en detaljplan.

Det kommunala planmonopolet ger därför inte samma skydd eller tydlighet som det kommunala vetot enligt 17 kap. 6 § miljöbalken. Ett uttryckligt krav på kommunfullmäktiges tillstyrkan är ett mer precist och rättssäkert verktyg för att värna lokala och miljömässiga intressen.

3. Miljö- och säkerhetsmässiga risker

Uranbrytning och annan utvinning av kärnämnen medför betydande miljörisker, särskilt vid brytning av uranhaltig alunskiffer. Sådan verksamhet kan ge upphov till spridning av tungmetaller och radioaktiva ämnen som påverkar mark- och vattenmiljö negativt.

I Bergs kommun och angränsande kommuner har särskilt Storsjön en central roll för dricksvatten, jordbruk, friluftsliv och ekosystemtjänster. Försämrade vattenkvalitet skulle påverka både lokalt näringsliv och regional livsmedelsförsörjning.

Kommunen anser att en tillståndsprövning i flera steg, med regeringens och kommunens aktiva medverkan, är nödvändig för att säkerställa ett tillräckligt skydd för människors hälsa och miljön.

4. Konsekvenser för ställande av säkerheter för finansiering av eventuella åtgärder efter skador eller olyckor

Enligt nuvarande lagstiftning måste en tillståndshavare för utvinning av kärnämne betala kärnavfallsavgifter som ska täcka eventuella kostnader som uppstår p.g.a. olyckor eller miljöskador till följd av verksamheten. Lagändringen innebär att detta krav upphör men att miljöbalkens bestämmelser om ställande av säkerheter för avhjälpande av miljöskada m.m. blir tillämpliga.

Kommunen anser att den nuvarande lagstiftningen har ett mer precist krav på att verksamhetsutövaren måste ställa säkerheter för de kostnader som kan uppstå och eventuellt hamna på kommunen eller tredje man. Ett krav motsvarande kärnavfallsavgifter vid utvinning av uran bör därför finnas kvar.

5. Förslag

Om regeringen väljer att gå vidare med lagändringen bör ett särskilt tillägg införas i miljöbalken som säkerställer att kommunfullmäktiges tillstyrkan fortsatt krävs vid utvinning av kärnämnen ur berggrunden.

Ett sådant tillägg skulle upprätthålla den lokala demokratins roll och skapa konsekvens i tillståndprocessen för särskilt miljöpåverkande verksamheter.

Sammanfattande ställningstagande

Bergs kommun anser att:

1. Kommunfullmäktiges tillstyrkan även fortsättningsvis ska krävas för utvinning av kärnämnen.
2. Regeringens tillåtelseprövning enligt 17 kap. miljöbalken ska kvarstå.
3. Förslaget i promemorian innebär en otillräckligt motiverad begränsning av det kommunala självstyret.

4. Planmonopolet enligt PBL ger inte ett tillräckligt skydd.
5. Miljöriskerna med uranbrytning motiverar en fortsatt strikt prövningsprocess på nationell nivå.
6. Ett tydligt formulerat krav att ställa ekonomiska säkerheter vid tillståndsgivning av utvinning av kärnämnen bör finnas kvar.

Therese Kärngård
Kommunalråd

Anders Olof Öhlén
Handläggare